

послідовного дотримання; посилення вимог до судових рішень, в яких відображаються результати окремої стадії, з огляду на необхідність забезпечення послідовності, прозорості і прогнозованості розгляду і вирішення справи.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ БІЗНЕС – ОМБУДСМЕНА: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

*Дякуновський Олександр Євгенійович,
аспірант юридичного факультету Донецького
національного університету імені Василя Стуса*

Успішне функціонування підприємництва є важливим фактором подальшого зростання економіки будь-якої держави. Багаторічний досвід зарубіжних країн показує високу соціально-економічну значущість малого і середнього підприємництва. Хоча рівень науково-технічного і виробничого потенціалу будь-якої розвиненої держави визначають великі підприємства, проте основою життя цих країн є мале та середнє підприємництво як найбільш масова, динамічна і гнучка форма ділового життя.³⁵⁰

Так, малим та середнім підприємництвом в Європейському Союзі у період з 2010 по 2015 року створено близько 85% нових робочих місць: на їх частку припадало дві третини населення, зайнятого у приватному секторі. Європейська комісія вважає підтримку малого та середнього підприємництва і підприємницької діяльності необхідною умовою економічного зростання, впровадження інновацій, створення робочих місць і соціальної інтеграції в Європейський Союз.³⁵¹

³⁵⁰ Світові тенденції реформування державного регулювання малого і середнього підприємництва / В.І. Ляшенко, Г.Ф. Толмачова. *Управління економікою: теорія та практика*: Зб. наук. пр. К.: ІЕП НАНУ, 2015. С. 52-79.

³⁵¹ Индекс экономической политики в сфере МСП: страны Восточного партнерства 2016. Оценка применения Европейского акта о малом бизнесе. URL: https://www.oecd.org/globalrelations/SME_Policy_Index_Eastern_Partners_2016_Russian.pdf (дата звернення: 20.04.2019).

Разом з цим, на успішний розвиток підприємництва в будь-якій державі впливає велика кількість чинників, зокрема, крім інших, інституційне забезпечення підприємництва: наявність інститутів, покликаних представляти, захищати інтереси підприємців перед органами державної влади, сприяти їм у реалізації їх прав та обов'язків, що робить актуальною обрану тему дослідження.

У грудні 2014 року Україна зробила важливий крок на шляху до покращення інституційного забезпечення підприємництва. Так, постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Ради бізнес-омбудсмена» від 26 листопада 2014 року № 691³⁵², вперше за історію нашої держави утворено Раду бізнес-омбудсмена, що є постійно діючим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, та затверджено відповідне Положення.

Відповідно до пункту 3 Положення про Раду бізнес-омбудсмена (далі - Положення), Раду створено з метою сприяння прозорості діяльності органів державної влади, суб'єктів господарювання, що належать до сфери їх управління, запобігання корупційним діям та/або іншим порушенням законних інтересів суб'єктів підприємництва.

Пунктом 4 Положення визначено основні завдання Ради бізнес-омбудсмена, які зводяться до представництва та захисту інтересів бізнесу у державних органах. Вказана установа покликана забезпечити прозоре ведення бізнесу в Україні.

При цьому, слід наголосити, що підпунктом 1 пункту 4 Положення, як основне завдання Ради бізнес-омбудсмена є підготовка під керівництвом сторін Меморандумом про взаєморозуміння щодо підтримання української антикорупційної ініціативи від 12 травня 2014 року пропозицій до законопроекту щодо утворення установи бізнес-омбудсмена та подання його на розгляд Кабінету Міністрів України.

³⁵²Про утворення Ради бізнес-омбудсмена: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 р. №691. *Офіційний вісник України*. 2014. № 98. Ст. 28.

Відтак, Україна фактично взяла на себе зобов'язання перед міжнародними донорами та партнерами щодо підготовки та прийняття спеціального закону, який би врегулював питання діяльності, завдань, функцій та повноважень інституту бізнес – омбудсмена.

На виконання вказаних зобов'язань Кабінетом Міністрів України розроблено проект закону «Про Установу бізнес-омбудсмена» від 05.05.2016 року № 4591.³⁵³ На даний час, вказаний законопроект підготовлено до другого читання у пленарному засіданні Верховної Ради України, проте в цілому не прийнятий. Таким чином, залишаються невирішеними питання правового регулювання інституту бізнес – омбудсмена на рівні закону.

Водночас, Республіка Польща, в питанні створення дієвого інституційного забезпечення підприємництва дещо випереджає Україну. Зокрема, 30 квітня 2018 року в Республіці Польща вступили в силу більшість норм пакету законів «Конституції бізнесу». Крім інших, безсумнівно важливих Законів, слід звернути увагу на Закон Республіки Польща «Про речника малих і середніх підприємців» від 6 березня 2018 року.³⁵⁴

Вказаним законом Республіки Польща врегульовано питання щодо статусу (стаття 1) вимог (стаття 2) та обмежень (стаття 6) до кандидата на посаду Речника, строк його призначення на посаду(стаття 4), завдання (стаття 8), повноваження (10-12), а також питання діяльності Бюро Речника (стаття 15), витрат на його функціонування на наступні 10 років (стаття 17) та інші питання.

Варто зазначити, що головним завданням Речника малого та середнього підприємництва в Республіці Польща є охорона і захист прав підприємців.

Разом з цим, його компетенції, крім іншого, включають: надання пропозицій щодо проектів нормативно-правових актів, що стосуються інтересів

³⁵³ Проект Закону про про Установу бізнес-омбудсмена № 4591 від 05.05.2016. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58980 (дата звернення: 20.04.2019).

³⁵⁴ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców. Офіційний веб-портал Сейму Республіки Польща. URL:<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000648> (дата звернення: 20.04.2019).

підприємців; звернення до відповідних органів із заявками на законодавчу ініціативу, а також до відповідних органів із запитом щодо юридичних роз'яснень щодо особливо складних правил, що стосуються підприємницької діяльності; посередництво між підприємцями та адміністративними органами; звернення до Верховного Суду та Вищого адміністративного суду з проханням розв'язати розбіжності у тлумаченні приписів (норм); ініціювання порушення адміністративне провадження та приєднання до них; звернення до адміністративних судів; співпраця з неурядовими, соціальними та професійними організаціями; звернення до відповідних органів, організацій та установ із проханням про вжиття відповідних дій, які можуть позитивно вплинути на права та інтереси підприємців.

Порівнявши чинне та перспективне законодавство України та Республіки Польща, а також накопичений досвід, щодо питання функціонування інституту бізнес-омбудсмена, слід зазначити наступне.

Важливість інституту бізнес-омбудсмена для забезпечення прав та інтересів підприємців вимагає унормування його діяльності на рівні закону, а не постанови Кабінету Міністрів України. При цьому, проект закону «Про Установу бізнес-омбудсмена» від 05.05.2016 року № 4591 знаходиться на розгляді Верховної Ради вже три роки. Також слід зазначити, що текст проекту, який підготовлено до другого читання у пленарному засіданні Верховної Ради України має низку прогалин та недоліків.

Зокрема, ставлячи за мету захист прав та інтересів підприємців в Україні, у вказаному законопроекті наведено широке коло суб'єктів, яким надано право звернення до бізнес – омбудсмена. Так, відповідно до законопроекту такими є підприємства, установи, організації (незалежно від форми власності, окрім публічних суб'єктів), фізичні особи – підприємці, які зазнали негативного впливу внаслідок дії, рішення та/або бездіяльності публічного суб'єкта, що порушують їх право на свободу підприємницької діяльності або неправомірно втручаються в їх господарську діяльність.

Однак, сама сутність інституції бізнес-омбудсмена свідчить про її функціонування саме в межах підприємницького сектору. Досвід Республіки Польща вказує, що з метою ефективної діяльності інституту, про який йде мова, необхідно конкретизувати перелік суб'єктів, які мають право на звернення до бізнес – омбудсмена. І цими суб'єктами, насамперед повинні бути саме мікропідприємці, малі і середні підприємці, градація яких визначена чинним законодавством.

Крім того, цінним є досвід Республіки Польща щодо можливості речника малих і середніх підприємців Республіки Польща відмовити у розголошенні персональних даних особи, від якої він отримав інформацію про порушення прав підприємця та особи, яка зазнала порушення, а також відкриття документації, яка зібрана під час перевірки порушених у зверненні питань, якщо таке розголошення може завдати шкоди свободам, правам та інтересам суб'єкта звернення. Таке право бізнес-омбудсмена доцільно закріпити і в українському законодавстві.

Також, з метою ефективної діяльності інституту бізнес – омбудсмена, у проекті закону «Про Установу бізнес-омбудсмена» від 05.05.2016 року № 4591, слід конкретизували строк надання відповідей на його запити, замінивши формулювання «розумний строк» на конкретний, що визначатиметься в днях (робочих чи календарних).

Досвід Республіки Польща з досліджуваного питання є актуальним, передовим та спрямований на забезпечення інтересів підприємців. У зв'язку із цим вищевикладені пропозиції щодо вдосконалення правового підґрунтя діяльності бізнес-омбудсмена в Україні сприятимуть як більш чіткому визначенню його повноважень, так і сприятимуть захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності в цілому.